

Synet på optagelsesprocessen til de gymnasiale uddannelser blandt unge fra 10. klasse

Unge veje til ungdomsuddannelse

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Synet på optagelsesprocessen til de gymnasiale uddannelser blandt unge fra 10. klasse

1	Resumé	4
2	Indledning	10
2.1	Fokus og formål	10
2.2	Nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser	10
2.3	Metode	13
3	Hvem er de unge, der har været til optagelsesprøven?	15
4	Information og vejledning i forbindelse med optagelsesprøven	20
5	De unges oplevelse af optagelsesprøven	26
6	De unges overvejelser og planændringer som følge af optagelsesprøven	30
	Appendiks A – Litteraturliste	33

1 Resumé

Denne rapport undersøger optagelsesprocessen som følge af de nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser, der blev indført i foråret 2019. I undersøgelsen ser Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) nærmere på de unge, hvis vej til ungdomsuddannelse går via optagelsesprøve og -samtale til de gymnasiale uddannelser. EVA har undersøgt, hvad der kendetegner de unge, der går til optagelsesprøven, hvordan de oplever processen, hvilken information og vejledning de modtager, samt hvordan adgangskravene påvirker deres planer om ungdomsuddannelse.

Rapporten er den niende i rækken af udgivelser, der er blevet til på baggrund af EVA's forløbsundersøgelse Unges veje til ungdomsuddannelse. Denne rapport er baseret på kvantitative og kvalitative data fra den gruppe af unge, der har søgt en gymnasial uddannelse i 2019, efter de har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet i året efter deres 9. klasse.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Relevans

Fra 2019 er der indført nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser. Kravene indebærer, at en stor gruppe unge skal bestå en optagelsesprøve og en optagelsessamtale for at blive optaget på en gymnasial uddannelse. Erfaringerne fra optagelsesprocessen i sommeren 2019 viser, at processen er kompliceret, svær at forstå, og at nogle elevgrupper er kommet i klemme i de nye regler (STUK, 2019). På den baggrund er forligskredsen for gymnasireformen blevet enig om at justere optagelsesreglerne til de gymnasiale uddannelser. Justeringen imødekommer nogle problemer, men ikke alle.

Med denne rapport ser EVA nærmere på, hvordan de unges adfærd, valgprocesser og vej igennem uddannelsessystemet er blevet påvirket af de regler, der var gældende i sommeren 2019 – sådan som de blev oplevet fra de unges eget perspektiv. I forlængelse heraf peges der på en række opmærksomhedspunkter, der er værd at have for øje i arbejdet frem mod en optagelsesproces, der er hensigtsmæssig og meningsfuld for de unge.

Faglig kontekst

EVA har i flere år undersøgt unges veje fra grundskole til ungdomsuddannelse. De nye adgangskrav har stor betydning for de unges overgang og adgang til ungdomsuddannelse, hvorfor det er relevant at undersøge, hvordan de unges veje og valgproces forandres som følge af nye adgangskrav og optagelsesprocesser.

Børne- og Undervisningsministeriet (BUV) har evalueret implementeringen af de nye adgangskrav og optagelsesprocessen efter første runde i 2019. Nærværende undersøgelse fokuserer i forlængelse heraf på konsekvenserne af de nye adgangskrav på baggrund af dybdegående interviews

med unge, der har været til optagelsesprøve til de gymnasiale uddannelser. Undersøgelsen er udført på baggrund af data fra optagelsesprocessen til skoleåret 2019/20. Data er således indsamlet, inden justeringerne af optagelsesreglerne til de gymnasiale uddannelser træder i kraft i foråret 2020.

Målgruppe

Rapporten henvender sig til politikere og beslutningstagere, der har ansvar for de overordnede rammer for de unges uddannelsesvalg. Derudover henvender rapporten sig til professionelle i vejledningssystemet samt på grundskoler og gymnasiale uddannelser, der kan hjælpe de unge i overgangs- og optagelsesprocessen.

Resultater

Rapportens hovedresultater

Rapporten fokuserer på unge, der har søgt om optag på en gymnasial uddannelse i 2019, og som har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet i året efter 9. klasse. Rapporten viser overordnet set, at ændrede optagelsesprocesser og adgangskrav til de gymnasiale uddannelser i høj grad har indflydelse på de unges adfærd og tilgang til valget af ungdomsuddannelse, samt at de på en række områder er med til at skabe barrierer i forhold til de unges overgang til en ungdomsuddannelse.

Mere end halvdelen af de unge, der går til optagelsesprøve, er erklæret uddannelsesparate

Af de unge, der i 2019 gik til optagelsesprøve for at få plads på en gymnasial uddannelse, er 57 % erklæret uddannelsesparate¹. Disse tal skal ses i lyset af adgangskravene gældende i sommeren 2019². Ud af de 57 % unge, der er indkaldt til første optagelsesprøve på trods af, at de er vurderet uddannelsesparate, består 80 % optagelsesprøven og får adgang til en gymnasial uddannelse. De resterende 20 % opnår ikke adgang til en gymnasial uddannelse, enten fordi de ikke består deres første eller andet forsøg ved optagelsesprøven, eller fordi de vælger ikke at gå til optagelsesprøven. Optagelsesprøven virker altså ikke blot som en ekstra chance for de unge, der er vurderet ikke-uddannelsesparate, men også som en ekstra barriere for de unge, der er uddannelsesparate. De nye politiske justeringer forsøger at imødekomme dette forhold.

De unge oplever prøveforløbet som risikofyldt og meningsløst

De unge oplever, at optagelsesprøven er en høj-risikoprøve, fordi konsekvensen af prøven kan være, at de ikke kommer ind på en gymnasial uddannelse og er nødsaget til at vælge en anden ungdomsuddannelse. Denne oplevelse er ganske reel, da to fejlslagne prøveforsøg (efter regler gældende i sommeren 2019)³ afskærer de unge fra en treårig gymnasial uddannelse. Desuden afgøres de unges præstation til optagelsesprøven ud fra en enkelt prøve på en enkelt dag. Dette er

1 Tal for unge, der har søgt om optag på en gymnasial uddannelse i 2019, og som har forladt 9. klasse i 2018. Der er altså tale om unge, der har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet i et år, inden de har søgt ind på en gymnasial uddannelse.

2 Fra foråret 2020, er gyldigheden af resultater fra 9. og 10. klasse forlænget som følge af justeringer i optagelsesreglerne. Det betyder blandt andet, at unge, der søger en gymnasial uddannelse, kan opnå retskrav på optagelse i op til to år efter, at de har afsluttet 9. klasse. Elever, der har gået i en prøvelfri 10. klasse, skal dermed fremadrettet ikke nødvendigvis til optagelsesprøve, som det var tilfældet i sommeren 2019.

3 Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020, har de unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, to gange to forsøg til at bestå optagelsesprøve og -samtale.

væsentligt anderledes end tilgangen ved fx folkeskolens afgangsprøve, der er baseret på de unges præstationer i en lang række prøver over længere tid. Nogle unge udtrykker derfor nervøsitet for, at de ikke består optagelsesprøven, og hvad der i så fald kommer til at ske med deres fremtid. Derudover giver flere unge fra prøvfri 10. klasse udtryk for, at de finder prøven meningsløs og spild af ressourcer, da de har de adgangsgivende karakterer fra folkeskolens prøver i 9. klasse⁴. De unge står desuden tilbage med en oplevelse af, at det er meningsløst at have gjort sig umage og fået gode karakterer i 9. klasse, når de alligevel skal igennem en prøve for at komme på en gymnasial uddannelse.

Stor forskel i den information, de unge modtager forud for prøven

Information spiller en stor rolle i forhold til, hvilke forudsætninger de unge har for at klare sig igennem optagelsesprøven. Ikke desto mindre viser rapporten, at de unge, der var til optagelsesprøven på de gymnasiale uddannelser, er blevet mødt af meget forskelligartet information. For det første er der meget stor forskel på, hvordan de unge er blevet informeret om årsagen til, at de indkaldes til optagelsesprøven. Nogle unge er blevet informeret om den specifikke årsag til, at de skal til optagelsesprøve, mens andre ikke er. Når de unge ikke informeres om den specifikke årsag til, at de skal til optagelsesprøve, har de ikke mulighed for at identificere eventuelle fejl, og dermed forringes deres muligheder for at gøre indsigelser mod afgørelsen. For det andet har de unge fra prøvfri skoler typisk fået fyldestgørende information om optagelsesforløbet ved fællesmøder og forberedelsessessioner på skolerne, mens unge fra eksempelvis ordinær 10. klasse og forberedende tilbud typisk ikke har fået anden information end den, de kan læse sig til i brevet fra det gymnasium, de skal til optagelsesprøve på. Selvom alle de unge går til en centralt stillet optagelsesprøve, har de altså ikke alle samme udgangspunkt, da de er blevet mødt af forskelligt informationsniveau.

Stor forskel på tidspunktet, de unge informeres om prøven

Rapporten peger på, at rettidig information spiller en væsentlig rolle for de unges oplevelse af optagelsesprøven og -samtalen samt hele forløbet, der leder op til prøven. Samtidig viser data, at der er stor forskel på, hvornår de unge er blevet informeret om optagelsesprøven. Unge fra prøvfri skoler er typisk blevet informeret om optagelsesprøven i god tid af deres skole. Andre unge har først fået besked om, at de skal til optagelsesprøve, få dage før prøven via et brev fra det gymnasium, de skal til optagelsesprøve på. Det kan betyde, at unge, der kun får besked om optagelsesprøven gennem brevet fra gymnasiet, først bliver bekendt med, at de skal til optagelsesprøven, mellem tre til ti dage forud for prøven. Som følge af den sene besked er det ikke alle unge, der kan nå at kontakte deres vejleder eller forberede sig til prøven.

Manglende information om optagelsessamtalens form skaber uklarhed om vurderingskriterier

Efter optagelsesprøven skal de unge til en optagelsessamtale. De unge oplever her, at de ikke har fået fyldestgørende information om indholdet og formen af samtalen, samt hvilken betydning den har for, om de bliver optaget. De unges beskrivelser af optagelsessamtalen viser, at der er stor forskel på optagelsessamtalerne. Forskellig praksis i forhold til optagelsessamtalen kan skyldes forskellen i niveauet på de unges præstationer ved optagelsesprøven, og i den sammenhæng er forskellig praksis hensigtsmæssig. Samtidig er det problematisk, at de unge mangler information om, hvordan optagelsessamtalen foregår, og om optagelsessamtalen indgår som vurderingsgrundlag

⁴ Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020, skal unge fra prøvfri 10. klasser ikke længere som udgangspunkt til optagelsesprøve, da gyldigheden af resultater fra 9. klasse forlænges, så de gælder i to år efter, de unge har afsluttet 9. klasse.

for deres optag eller ej, da det blandt andet skaber forvirring og uklarhed blandt de unge i forhold til, hvordan de skal forberede sig til samtalen.

Adgangskravene skaber et umødt vejledningsbehov hos de unge

I og med at optagelsesprocessen har afgørende betydning for de unges fremtid, så oplever mange af de unge også et behov for at få vejledning. Rapporten præsenterer imidlertid flere eksempler på unge, der har manglet vejledning, fx om, hvad optagelsesprøven og -samtalen indeholder, hvordan de kan forberede sig, hvordan de skal forstå reglerne, og hvordan de skal håndtere det pres, de føler som følge af optagelsesprøven. Dette gør sig særligt gældende for unge, der går i en 10. klasse, der afsluttes med folkeskolens prøve. Disse unge går generelt til optagelsesprøven væsentlig mindre velinformede og vejledte end unge, der går i 10. klasse på en prøvfri fri- eller efterskole. Dette kan skyldes, at de unges vejledere ikke er bekendte med, at de unge skal til optagelsesprøven, ligesom der kan herske forvirring i forhold til, hvilke aktører der har ansvaret for at vejlede de unge i forløbet op til optagelsesprøven.

De praktiske rammer omkring prøven er vigtige for de unge

De unge peger særligt på tre forhold, når de beskriver de praktiske forhold omkring prøven:

- Velinformeret personale. De unge, der er tilfredse med de praktiske foranstaltninger omkring prøven, fremhæver, at det fungerer godt, når it-hjælpere og velinformeret personale er til stede under prøven for at sikre internetadgang, afklare spørgsmål og garantere, at alle prøvedeltagere kommer godt fra start.
- Muligheden for at forlade prøvelokalet. De unge ser gerne, at der er mulighed for at forlade prøvelokalet, når de har færdiggjort prøven, frem for at de skal vente alle fire timer, før de må gå.
- Rejsetid til optagelsesprøve og -samtale. Flere unge er frustrerede over transport og lang rejsetid i forbindelse med aflæggelse af prøven og deltagelse i optagelsessamtalen. Nogle unge ønsker i den forbindelse, at der er mulighed for at tage optagelsessamtalen over telefonen i stedet for at møde op fysisk på gymnasiet.

Adgangskravene rammer socialt skævt

Rapporten viser, at i alt 13 % af de unge⁵ er blevet indkaldt til en optagelsesprøve og -samtale. Særligt unge af ikke-vestlig herkomst, unge fra uddannelsesfremmede hjem og unge fra hjem uden tilknytning til arbejdsmarkedet indkaldes til optagelsesprøven. 34 % af de unge af ikke-vestlig herkomst, der har søgt en gymnasial uddannelse, indkaldes til den første optagelsesprøve. Til sammenligning bliver 11 % af unge med dansk herkomst indkaldt til den første optagelsesprøve. 26 % af de unge, hvis forældre har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, indkaldes til den første optagelsesprøve. Det samme gælder for 11 % og 10 % af de unge, hvis forældre har henholdsvis en mellemlang videregående uddannelse og en lang videregående uddannelse som højeste uddannelsesniveau. 23 % af de unge, hvis mor er uden for arbejdsstyrken, bliver indkaldt til den første optagelsesprøve. Til sammenligning indkaldes 11 % af de unge, hvis mor er i beskæftigelse.

Mange unge fravælger at gå til anden optagelsesprøve

80 % af de unge, der er indkaldt til den anden optagelsesprøve, møder ikke op. Til sammenligning er der 14 % af de unge, der er indkaldt til den første optagelsesprøve, der ikke møder op. Tallene

5 Tal for unge, der har søgt om optag på en gymnasial uddannelse i 2019, og som har forladt 9. klasse i 2018. Der er altså tale om 13 % af de unge, der har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet i et år, inden de har søgt ind på en gymnasial uddannelse.

viser, at mange af de unge, der ikke består første optagelsesprøve, fravælger at bruge deres andet forsøg på optagelsesprøve. Dette skal ses i sammenhæng med, at de unge, der søgte om optag på en treårig gymnasial uddannelse i sommeren 2019, kun havde to forsøg i alt til at bestå optagelsesprøven⁶. Risikoen for dermed ikke at kunne få adgang til en treårig gymnasial uddannelse, hvis de ikke skulle bestå deres andet forsøg, synes således at få en stor gruppe unge til at udskyde eller ændre deres uddannelsesplaner.

De unges overvejelser og planændringer fordeler dem i tre grupper

Med udgangspunkt i de kvalitative interviews er der identificeret tre grupper af unge, der reagerer forskelligt på de nye optagelseskrav og forholder sig forskelligt til optagelsesprocessen:

- Unge, der er målrettede i forhold til at blive optaget på en gymnasial uddannelse og derfor ikke overvejer alternative uddannelsesplaner. De ser optagelsesprøven og -samtalen som et overflødig og forstyrrende element på deres vej fra grundskole til ungdomsuddannelse.
- Unge, der bliver i tvivl om, hvorvidt deres plan om en gymnasial uddannelse er realistisk, når de bliver indkaldt til optagelsesprøven. Det er imidlertid svært for disse unge at finde alternativer til en gymnasial uddannelse, da de tidligere har haft samme overvejelser og er kommet frem til, at en gymnasial uddannelse er den rette uddannelse for dem. Det efterlader de unge nervøse for, om de kan komme ind, imens de samtidig har svært ved at se, hvad alternativet skal være.
- Unge, der er nødsaget til at ændre deres uddannelsesplaner, fordi de ikke består første optagelsesprøve. Optagelsesprøverne ligger dog så sent, at de unge har kort tid til at sadle om i forhold til ungdomsuddannelse. Det betyder, at de interviewede unge, der ikke består optagelsesprøven, ender med at udskyde påbegyndelsen af en ungdomsuddannelse med endnu et år.

Opmærksomhedspunkter

På baggrund af interviewene med de unge opstiller EVA en række opmærksomhedspunkter, der kan være nyttige i arbejdet frem mod et system og en optagelsesproces, der er hensigtsmæssig og meningsfuld for de unge, samt sikrer samme informations- og forberedelsesmuligheder til alle unge.

De unge har behov for rettidig og tilstrækkelig information

- Den specifikke årsag til, at de unge skal til optagelsesprøve, bør være tydelig for de unge. Ikke alle unge kan oversætte en liste med generelle adgangskrav til en årsag til, hvorfor de skal til optagelsesprøve. Derfor er der brug for, at alle unge informeres om den specifikke årsag til, at de skal til optagelsesprøve, så de unge har mulighed for at gøre indsigelser mod eventuelle fejl.
- De unge bør informeres om, at de skal til optagelsesprøve, så tidligt som muligt, så de har mulighed for at forberede sig til prøven samt kontakte og tale med en vejleder.
- De unge har brug for information om formålet med optagelsesprøven og -samtalen samt information om, hvad optagelsesprøven indeholder, hvilke muligheder de har for at forberede sig, samt hvilke hjælpemidler de må medbringe.

⁶ Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020, har de unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, to gange to forsøg til at bestå optagelsesprøve og -samtale.

De unge har behov for vejledning i forbindelse med optagelsesprocessen

- Mange unge har behov for vejledning i forbindelse med optagelsesprocessen. Derfor skal det være tydeligt, hvilke aktører der har ansvaret for vejledningen af unge i forbindelse med optagelsesprøven. Optagelseskravene har skabt et umødt vejledningsbehov hos de unge. I nogle tilfælde har de unge brug for vejledning til at forstå, hvad reglerne om optagelsesprøven siger, fx hvor mange prøveforsøg de har, og hvad reglerne siger om sygeeksamen. I andre tilfælde har de unge brug for vejledning i forhold til, hvordan de forbereder sig til prøven, eller til at håndtere den overraskende besked om, at de skal til optagelsesprøve, og det pres, de føler som følge af optagelsesprøven.
- Unge, der ikke består optagelsesprøven, eller som vælger ikke at bruge deres andet forsøg, har et særligt behov for vejledning. Her er det nødvendigt at have tidsproblematikken in mente, for når de unge får afslag efter første forsøg ved optagelsesprøven, har de ikke lang tid til at finde et alternativ, hvis de vil starte på en anden ungdomsuddannelse.

De nye adgangskrav og optagelsesprocesser bør evalueres tæt

- Rapporten viser overordnet set, at ændrede optagelsesprocesser og adgangskrav i høj grad har indflydelse på de unges adfærd og deres tilgang til valget af ungdomsuddannelse. Derfor anbefales det, at der tilrettelægges en systematisk og løbende evaluering af, hvordan de nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser påvirker de unges adfærd og overgang til ungdomsuddannelse, således at der sikres de bedst mulige vilkår for de unges vej til ungdomsuddannelse.

Om datagrundlaget

Analyserne i denne rapport bygger på individuelle interviews med 20 unge, der har gået i 10. klasse eller et forberedende tilbud i skoleåret 2018/19, og som har været til optagelsesprøven til en gymnasial uddannelse op til skoleåret 2019/20.

Herudover bygger analyserne på registerdata fra Danmarks Statistik (DST), data vedrørende optagelsesprøverne fra Styrelsen for It og Læring (STIL) og enkelte data fra en spørgeskemaundersøgelse fra EVA's forløbsundersøgelse Unge veje mod ungdomsuddannelse. Data fra spørgeskemaundersøgelsen, der er anvendt i nærværende undersøgelse, er baseret på svar fra unge, der har søgt en ungdomsuddannelse i 2019. Det vil sige, at populationen udgøres af elever, der i skoleåret 2018/2019 har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud, eller som har lavet noget andet, siden de forlod 9. klasse i 2018. Spørgeskemadata er indsamlet i foråret 2019.

2 Indledning

2.1 Fokus og formål

Med aftalen om Styrkede gymnasiale uddannelser er der fra skoleåret 2019/20 kommet nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser, der har ændret vejen til gymnasiet for en større gruppe unge. I juni 2019 gik en række unge for første gang til en centralt stillet optagelsesprøve for at få adgang til gymnasiet eller hf.

De nye adgangskrav og optagesystemet har været med til at forvirre de unge, ligesom det har været vanskeligt for gymnasierne at administrere reglerne. Forvirringen skyldes især, at reglerne er indviklede, og at der er tale om nye regler, som det kræver tid at implementere. Det peger en evaluering fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) på. På baggrund af erfaringer fra optagelsesprocessen i sommeren 2019 blev forligskredsen i november 2019 enig om at justere optagelsesreglerne til de gymnasiale uddannelser endnu engang.

Nærværende rapport supplerer STUK's evaluering af implementeringen af nye adgangskrav og optagelsesproces ved at zoome ind på, hvordan optagelsesprøven og det forudgående forløb opleves af de unge. I rapporten undersøges det, hvordan de nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser påvirker de unges valgproces og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse. Herunder ser vi nærmere på, hvad der kendetegner de unge, der skal til optagelsesprøven til de gymnasiale uddannelser, hvordan de unge oplever processen, og hvilken betydning adgangskravene har for deres fremtidsplaner.

Rapporten udgives som led i en større forløbsundersøgelse, der følger et udsnit af en årgang af unge fra 8. klasse og fire år frem. Det overordnede formål med forløbsundersøgelsen er at skabe en helhedsorienteret forståelse af, hvad der har betydning for de unges valgproces og overgangen til ungdomsuddannelse, herunder betydningen af de rammer og indsatser, der tilbydes i skoler, uddannelsesinstitutioner og vejledningssystem.

Rapporten er den niende udgivelse i undersøgelsen. Alle udgivelser kan downloades fra <https://www.eva.dk/grundskole/unges-vej-mod-ungdomsuddannelse>.

2.2 Nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser

I sommeren 2016 indgik Venstre, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti en aftale om Styrkede gymnasiale uddannelser. Formålet med aftalen var blandt andet at sikre en målrettet indgang til de gymnasiale uddannelser.

Reglerne om optagelse på de gymnasiale uddannelser trådte i kraft i forbindelse med optagelse til skoleåret 2019/20. Dog med den undtagelse, at ansøgere til hf allerede fra skoleåret 2017/18 havde mulighed for at blive optaget på uddannelsen direkte efter 9. klasse (STUK, 2019).

Nye krav ifm. uddannelsesparathedsvurderingen

For at have adgang til de gymnasiale uddannelser skal unge, ligesom tidligere, være vurderet uddannelsesparat til en gymnasial uddannelse. De nye regler betyder, at kravet for at blive vurderet faglig parat er steget til minimum 5 i gennemsnit af de afsluttede standpunktskarakterer i 9. klasse til en treårig gymnasial uddannelse og minimum 4 i gennemsnit til hf. Hvis en ung er vurderet ikke-uddannelsesparat, har den unge dog mulighed for at få adgang til en gymnasial uddannelse, hvis den unge får minimum 6 i gennemsnit ved de lovbundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen (STUK, 2019).

Nye krav ifm. folkeskolens afgangseksamen

De unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, skal have bestået folkeskolens afgangseksamen og skal herudover bekræfte det faglige niveau fra uddannelsesparathedsvurderingen ved afgangseksamen i 9. klasse. Hvis det faglige niveau ikke bekræftes, har de unge dog krav på optag og skal dermed ikke til optagelsesprøve, hvis de får et gennemsnit på mindst to ved de lovbundne prøver (hvis den unges gennemsnit ligger mellem 2 og 3, forudsætter optaget dog, at den unge deltager i en vejledningssamtale på den gymnasiale uddannelse) (STUK, 2019; BUVM, 2019a; BUVM, 2019b). Unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse fra 10. klasse, og som ikke opfylder karakterkravene med deres afgangseksamen fra 9. klasse, har mulighed for at forbedre deres karakterer i dansk, engelsk og matematik, hvis de tager de lovbundne prøver i fagene på 9. klasseniveau (STUK, 2019).

I forhold til unge, der søger hf direkte fra 10. klasse, er der hverken krav til, at de unge har bestået folkeskolens afgangseksamen eller har opnået et bestemt gennemsnit ved de lovbundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen. Derimod er der som noget nyt et krav om, at de unge opnår mindst 2,0 i karaktergennemsnit i henholdsvis fagene dansk og matematik i 10.-klasseprøverne (STUK, 2019).

Øvrige nye krav

Søger de unge direkte i forlængelse af 10. klasse, gælder desuden, at de i 10. klasse skal have modtaget undervisning i dansk, engelsk og matematik og aflagt enten 9.- eller 10.-klasseprøver i disse fag. Det vil sige, at unge, der går på en prøvefri fri- eller efterskole i 10. klasse, ikke har adgang til de gymnasiale uddannelser, selvom de har den påkrævede uddannelsesparathedsvurdering og gennemsnit fra 9. klasse. Det samme gør sig gældende for unge, der har afsluttet 9. klasse med den rette uddannelsesparathedsvurdering og karakterer, men har valgt fx at arbejde i et år (STUK, 2019; BUVM, 2019a).

Optagelsesprøve og -samtale

Hvis de unge ikke opfylder et eller flere af adgangskravene for optag til de gymnasiale uddannelser, har de mulighed for at blive optaget på den ønskede gymnasiale uddannelse på baggrund af en optagelsesprøve og -samtale. Optagelsesprøven er som noget nyt centralt stillet.

I 2019 fandt optagelsesprøverne til de gymnasiale uddannelser sted 14. juni, 6. august og 16. august (sygeprøve). Hvis de unge ikke består prøven i første forsøg, har de ret til at gå til optagelses-

prøven og -samtalen igen. Unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, har dog kun to prøveforsøg i alt. Det til sige, at hvis den unge har brugt to prøveforsøg uden at bestå, kan den unge ikke gå til prøven igen (BUVM, 2016; STUK, 2019).

Øvrige adgangskrav, der også var gældende forud for gymnasireformen

For at have adgang til de gymnasiale uddannelser skal de unge ligesom tidligere opfylde en række øvrige krav:

De unge skal have søgt rettidigt i direkte forlængelse af 9. eller 10. klasse.

De unge skal have modtaget prøveforberedende undervisning i 2. fremmedsprog i 6.-9. klasse⁷ i folkeskolen eller prøveforberedende undervisning, der står mål hermed. For unge, der søger hf direkte fra 10. klasse, er det tillige et krav, at de unge har aflagt prøve i 2. fremmedsprog, hvis faget er blevet udtrukket ved afslutningen af 9. klasse.

For unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse direkte fra 10. klasse, er det en betingelse, at de har aflagt folkeskolens obligatoriske 9. klasseprøver ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin.

For at opnå retskrav til de treårige gymnasiale uddannelser og den toårige uddannelse til hf-eksamen direkte fra 10. klasse er det også en betingelse, at de unge har modtaget undervisning i dansk, engelsk og matematik og efterfølgende aflagt prøve i disse fag. Unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, kan aflægge prøverne som enten 9.- eller 10.-klasseprøver, mens unge, der søger hf, skal aflægge prøverne som 10.-klasseprøver.

Endelig er det et krav, at unge, der søger hf direkte fra 10. klasse, har aflagt folkeskolens fælles 9. klasseprøve i fysik/kemi, biologi og geografi ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin eller 10. klasseprøve i fysik/kemi ved afslutningen af undervisningen på 10. klassetrin (STUK, 2019; BUVM, 2019a).

Justering af optagelsesreglerne til de gymnasiale uddannelser

Optagelsesreglerne blev justeret efter afvikling af optagelsesprøverne i år 2019. Justeringerne træder i kraft fra foråret 2020 og betyder blandt andet, at:

- **Gyldigheden af resultater fra 9. og 10. klasse forlænges.** Unge, der søger de gymnasiale uddannelser, kan opnå retskrav på optagelse i op til to år efter, at de har afsluttet 9. klasse. Tilsvarende kan unge opnå retskrav på optagelse i op til et år efter, at de har afsluttet 10. klasse. De unge vil fortsat skulle leve op til alle adgangsforsætningerne til de gymnasiale uddannelser, herunder krav til uddannelsesparathedsvurderingen og resultaterne af folkeskolens afgangseksamen.
- **Antallet af forsøg til optagelsesprøven til de treårige gymnasiale uddannelser øges.** Unge, der søger de treårige gymnasiale uddannelser, får to gange to forsøg til at gå til optagelsesprøve og -samtale i alt. De unge kan maksimalt bruge to forsøg om året og vil derfor som udgangspunkt

⁷ Unge, der søger om optag fra næste år, eller som i år søgte om optag direkte efter 9. klasse, skal have modtaget forberedende undervisning i 2. fremmedsprog fra 5.-9. klasse.

have to forsøg efter 9. klasse og to forsøg efter 10. klasse. Som i dag kan forsøgene anvendes senere i livet, hvis de unge fortsat har prøveforsøg tilbage.

- **Tidspunkterne for afholdelse af optagelsesprøven justeres.** Tidspunkterne for afholdelse af optagelsesprøven justeres for at forhindre, at den sidste prøve ligger midt i august, efter skolestart på gymnasierne. De nye datoer for optagelsesprøverne er endnu ikke blevet besluttet og offentliggjort (BUVM, 2019c).

2.3 Metode

Undersøgelsen er baseret på kvalitative interviews samt registerdata, data om optagelsesprøverne og spørgeskemadata. I det følgende præsenteres undersøgelsens datakilder og metode.

Kvantitative data

Undersøgelsens kvantitative datagrundlag udgøres af registerdata fra Danmarks Statistik (DST) og data vedrørende optagelsesprøverne fra Styrelsen for It og Læring (STIL). Derudover indgår der enkelte data fra en spørgeskemaundersøgelse fra EVA's forløbsundersøgelse Unges veje. Spørgeskemaundersøgelsen tager afsæt i et panel af omkring 7.000 unge, der er fulgt, siden de gik i 8. klasse i 2016/2017. Data fra spørgeskemaundersøgelsen, der er anvendt i nærværende undersøgelse, er baseret på data fra den gruppe af unge i panelet, der har søgt en ungdomsuddannelse i 2019. Det vil sige, at populationen udgøres af elever, der i skoleåret 2018/2019 har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud, eller som har lavet noget andet, siden de forlod 9. klasse i 2018. Spørgeskemadata er indsamlet i foråret 2019, efter de unge har søgt om optagelse på en ungdomsuddannelse, men før de eventuelt er blevet indkaldt til en optagelsesprøve.

En udførlig beskrivelse af metoden bag EVA's forløbsundersøgelse kan findes i den samlede undersøgelses metodeappendiks (https://www.eva.dk/sites/eva/files/2019-10/Metodeappendiks%20til%20Unges%20vej%20mod%20ungdomsuddannelse%20EVA_endelig.pdf).

Kvalitative interviews med unge

Der er gennemført individuelle interviews med 20 unge, der har gået i 10. klasse eller et forberedende tilbud i skoleåret 2018/19, og som har været til optagelsesprøven til en gymnasial uddannelse. Interviewene har haft til formål at skabe indsigt i, hvordan de unge reagerer på de nye adgangskrav, herunder hvordan de har oplevet processen, og hvordan adgangskravene påvirker de unges valgprocesser.

De interviewede unge er rekrutteret fra forløbsundersøgelsens kvantitative panel og er udvalgt på baggrund af spredning på kriterierne: type af 10. klasse eller forberedende tilbud, type af ønsket gymnasial uddannelse (stx, htx, hhx eller hf), geografi og køn. Størstedelen af de interviewede unge har gået i 10. klasse. Data fra interviewene er blevet transskriberet og derefter systematisk kodet ved brug af frameworktilgangen (tematisk aksekodning) med henblik på at identificere mønstre i data.

Interviewene er blevet gennemført i august og september 2019. Det vil sige, at interviewene er gennemført, efter de unge har været til deres første og eventuelt anden optagelsesprøve, og efter de er påbegyndt en gymnasial uddannelse, en forberedende grunduddannelse eller noget helt tredje.

Blandt de interviewede unge har EVA desuden indsamlet de breve, som de gymnasiale institutioner har udsendt til de unge i forbindelse med optagelsesprøven. Disse breve indgår ligeledes som datakilde i undersøgelsen.

Projektgruppe

Den aktuelle rapport er udarbejdet af en projektgruppe med følgende deltagere:

- Anne Kyed Vejbæk, konsulent
- Mia Uth Madsen, seniorkonsulent (projektleder)
- Amalie Noer Rasmussen, juniorkonsulent.

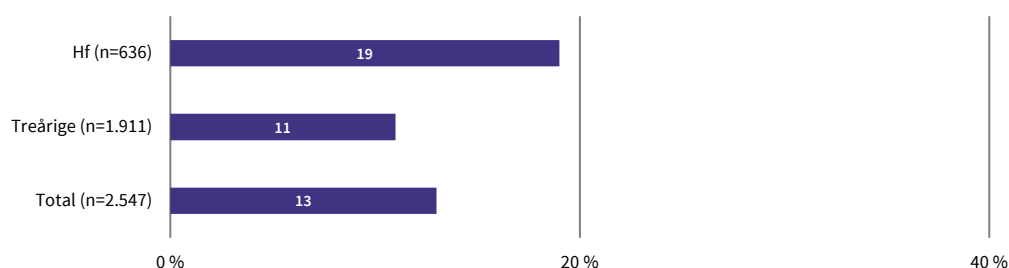
3 Hvem er de unge, der har været til optagelsesprøven?

I dette kapitel præsenterer vi et overblik over, hvad der kendetegner unge, der er blevet indkaldt til en optagelsesprøve og -samtale til en gymnasial uddannelse, sammenlignet med unge, der blev optaget på en gymnasial uddannelse uden at skulle til optagelsesprøve. Som i resten af rapporten tager vi udgangspunkt i unge, der har søgt om optag på en gymnasial uddannelse i 2019, og som har forladt 9. klasse i 2018. Populationen udgøres dermed af unge, der har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet, inden de har søgt ind på en gymnasial uddannelse.

I alt 13 % af de unge, der har gået i 10. klasse, i et forberedende tilbud eller lavet noget andet, inden de har søgt ind på en gymnasial uddannelse, er blevet indkaldt til en optagelsesprøve og -samtale.

FIGUR 3.1

Unge indkaldt til 1. optagelsesprøve til de gymnasiale uddannelser

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og oplysninger vedr. ansøgning og optagelsesprøver fra Styrelsen fra It og Læring.

Note: Figuren viser tal for alle unge, der gik i 8. klasse i 2016/2017, som har søgt en gymnasial uddannelse i 2019.

Note: Opdelingen i hf og treårige gymnasiale uddannelser er baseret på de unges angivelse af første prioritet.

Note: $p = 0.000$.

Figur 3.1 viser, at en større andel af de unge, der har søgt ind på hf, er blevet indkaldt til optagelsesprøve og -samtale, sammenlignet med de unge, der har søgt ind på en treårig gymnasial uddannelse. 19 % de unge, der har søgt hf, er blevet indkaldt til optagelsesprøven, mens det gælder for 11 % af de unge, der har søgt ind på en treårig gymnasial uddannelse.

I alt består 66 %⁸ af de unge, der har søgt om optag på hf eller en treårig gymnasial uddannelse i 2019, den første optagelsesprøve. Der er lidt flere af de unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, der består den første optagelsesprøve (68 %), end unge, der søger hf (59 %).

8 De 66 % er udregnet på baggrund af de unge, der mødte op til den første optagelsesprøve.

Både uddannelsesparate og ikke-uddannelsesparate unge skal til optagelsesprøven

De nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser rammer både unge, der er blevet vurderet uddannelsesparate, og unge, der er blevet vurderet ikke-uddannelsesparate. 57 % af de unge, der er indkaldt til første optagelsesprøve, er vurderet uddannelsesparate i 9. klasse. Dette tal skal ses i lyset af adgangskravene gældende i sommeren 2019, der fastslår, at de unge skal ansøge rettidigt, have modtaget undervisning i 2. fremmedsprog, søge i direkte forlængelse af 9. eller 10. klasse, og at unge i 10. klasse skal have modtaget undervisning i dansk, engelsk og matematik samt aflagt prøver i disse fag⁹.

Ud af de 57 % unge, der er indkaldt til første optagelsesprøve på trods af, at de er vurderet uddannelsesparate i 9. klasse, består 80 % optagelsesprøven og får adgang til en gymnasial uddannelse. De resterende 20 % opnår ikke adgang til en gymnasial uddannelse, enten fordi de ikke består deres første eller andet forsøg ved optagelsesprøven, eller fordi de vælger ikke at gå til optagelsesprøven.

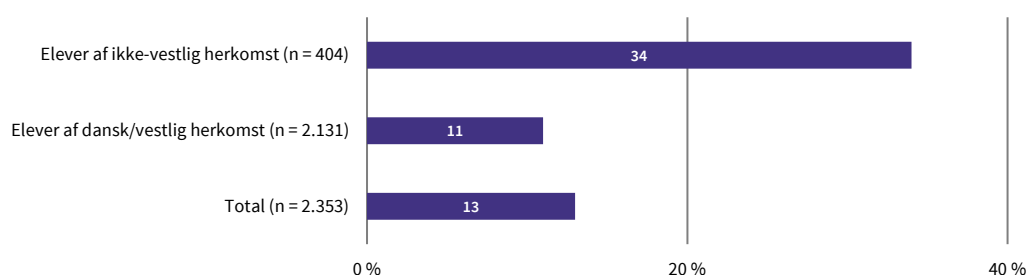
Optagelsesprøven rammer socialt skævt

De kvantitative analyser viser, at optagelsesprøven rammer socialt skævt. En større andel unge af ikke-vestlig herkomst, unge fra uddannelsesfremmede hjem og unge fra hjem uden tilknytning til arbejdsmarkedet indkaldes til optagelsesprøven sammenlignet med øvrige unge.

Figur 3.2 nedenfor illustrerer andelen af unge af ikke-vestlig herkomst, der indkaldes til optagelsesprøve, sammenlignet med unge af dansk herkomst.

FIGUR 3.2

Unge indkaldt til 1. optagelsesprøve, fordelt på herkomst

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og oplysninger vedr. ansøgning og optagelsesprøver fra Styrelsen fra It og Læring.

Note: Figuren viser tal for alle unge, der gik i 8. klasse i 2016/2017, som har søgt en gymnasial uddannelse i 2019.

Note: $p = 0.000$.

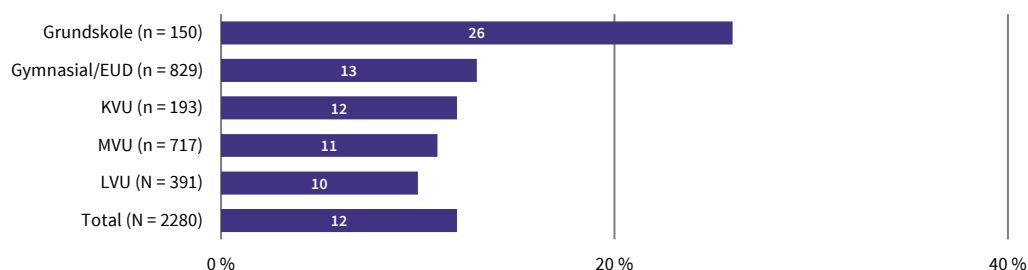
⁹ I justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020, er gyldigheden af resultater fra 9. og 10. klasse forlænget. Det betyder, at unge, der søger en gymnasial uddannelse, kan opnå retskrav på optagelse i op til to år efter, at de har afsluttet 9. klasse.

Figuren viser, at 34 % af de unge af ikke-vestlig herkomst, der søger en gymnasial uddannelse, indkaldes til den første optagelsesprøve. Til sammenligning bliver 11 % af unge med dansk herkomst indkaldt til den første optagelsesprøve. Der er altså en forskel på 23 procentpoint på andelen af unge med ikke-vestlig herkomst og unge med dansk herkomst, der indkaldes til den første optagelsesprøve.

Samme tendens gør sig gældende, hvis vi kigger nærmere på unge fra uddannelsesfremmede hjem. Figur 3.3 viser, at der er en større andel af unge fra uddannelsesfremmede hjem, der indkaldes til den første optagelsesprøve, sammenlignet med øvrige unge.

FIGUR 3.3

Unge indkaldt til 1. optagelsesprøve, fordelt på forældres uddannelse

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og oplysninger vedr. ansøgning og optagelsesprøver fra Styrelsen fra It og Læring.

Note: Figuren viser tal for alle unge, der gik i 8. klasse i 2016/2017, som har søgt en gymnasial uddannelse i 2019.

Note: EUD (erhvervsuddannelse), KVVU (kort videregående uddannelse), MVU (mellemlang videregående uddannelse) og LVU (lang videregående uddannelse).

Note: $p = 0.000$.

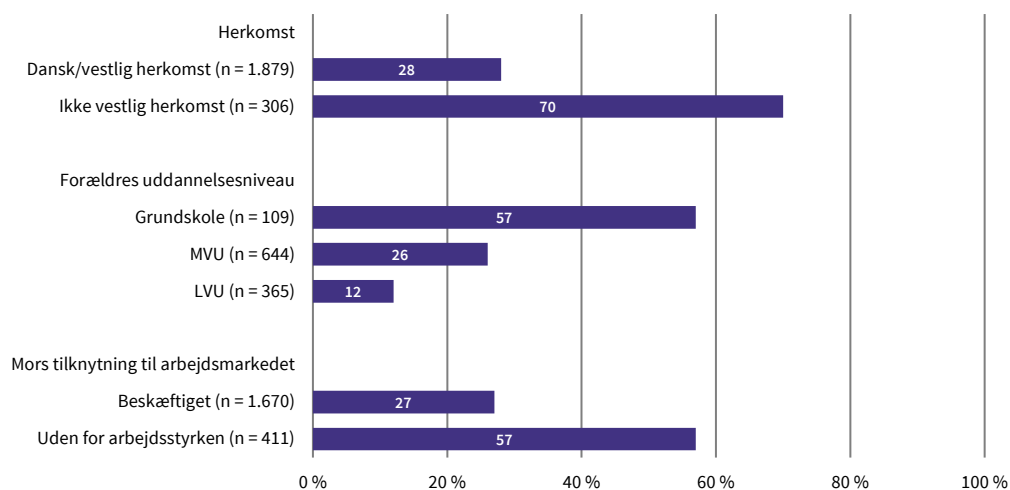
Figuren viser, at 26 % af de unge, hvis forældre har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, indkaldes til den første optagelsesprøve. Det samme gælder for 13 % af de unge, hvis forældre har en ungdomsuddannelse som højeste uddannelsesniveau, og henholdsvis 12 %, 11 % og 10 % af de unge, hvis forældre har henholdsvis en kort videregående uddannelse, en mellemlang videregående uddannelse og en lang videregående uddannelse som højeste uddannelsesniveau.

Ser vi på forældres tilknytning til arbejdsmarkedet, viser data desuden, at en større andel unge fra hjem uden tilknytning til arbejdsmarkedet indkaldes til optagelsesprøven sammenlignet med øvrige unge. 23 % af de unge, hvis mor er uden for arbejdsstyrken, og 18 % af de unge, hvis mor er arbejdsløs, bliver indkaldt til den første optagelsesprøve. Til sammenligning indkaldes 11 % af de unge, hvis mor er i beskæftigelse.

Den sociale slagside af optagelsesprøven er også tydelig, når vi ser på resultatet fra den første optagelsesprøve.

FIGUR 3.4

Unge, der ikke har bestået første optagelsesprøve

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og oplysninger vedr. ansøgning og optagelsesprøver fra Styrelsen fra It og Læring.

Note: Figuren viser tal for alle unge, der gik i 8. klasse i 2016/2017, som har søgt en gymnasial uddannelse i 2019.

Note: MVU (mellemlang videregående uddannelse) og LVU (lang videregående uddannelse).

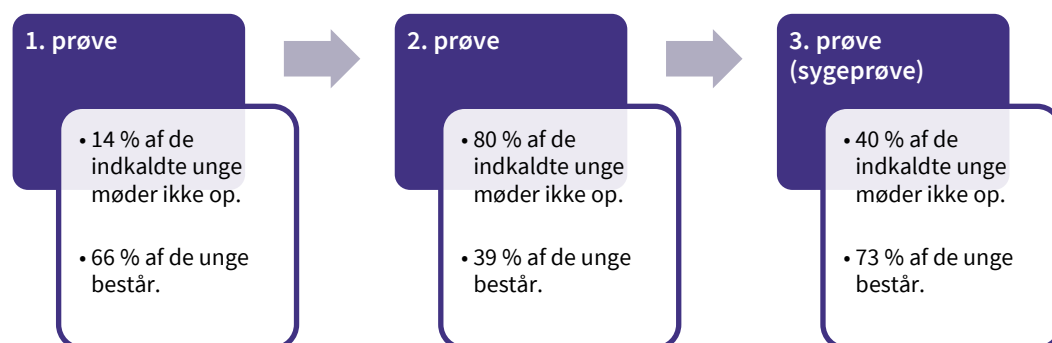
Figuren viser, at 70 % af de unge af ikke-vestlig herkomst ikke består den første optagelsesprøve. Til sammenligning er det 28 % af de unge af dansk herkomst, der ikke består første optagelsesprøve. Det samme mønster gør sig gældende med hensyn til forældres uddannelsesniveau. 57 % af de unge, hvis forældre har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, består ikke den første optagelsesprøve. Til sammenligning er det 26 % og 12 % af de unge, hvis forældre har en mellemlang videregående uddannelse eller en lang videregående uddannelse som højeste uddannelsesniveau, der ikke består den første optagelsesprøve. Også unge fra hjem uden tilknytning til arbejdsmarkedet har større sandsynlighed for ikke at bestå den første prøve sammenlignet med øvrige unge. 57 % af unge, hvis mor er uden for arbejdsstyrken, består ikke den første optagelsesprøve. Til sammenligning er det 27 % af de unge, hvis mor er i beskæftigelse, der ikke består den første optagelsesprøve.

Mange unge fravælger at gå til den anden optagelsesprøve

En stor andel af de unge, der ikke består den første optagelsesprøve, fravælger at gå til den anden optagelsesprøve. Figur 3.5 nedenfor viser et overblik over, hvor stor en andel af de unge der ikke møder op til prøverne, og hvor stor en procentdel af de unge der består.

FIGUR 3.5

Overblik over fremmøde og resultat ved optagelsesprøverne

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og oplysninger vedr. ansøgning og optagelsesprøver fra Styrelsen fra It og Læring.

Note: Procentdelen af unge, der er bestået, er udregnet op baggrund af de unge, der mødte op til henholdsvis den første, anden og tredje optagelsesprøve.

80 % af de unge, der er indkaldt til den anden optagelsesprøve, møder ikke op. Til sammenligning er der 14 % af de unge, der er indkaldt til den første optagelsesprøve, der ikke møder op. Nogle af de unge, der ikke møder op, har været forhindrede i at komme på den pågældende dato for prøven fx på grund af sygdom. I de tilfælde kan de unge bruge deres andet forsøg på optagelsesprøven ved den tredje prøve. Men tallene viser samtidig, at mange af de unge, der ikke består første optagelsesprøve, fravælger at bruge deres andet forsøg på optagelsesprøve i 2019. Dette skal ses i sammenhæng med, at de unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse i 2019, kun har to forsøg i alt til at bestå optagelsesprøven¹⁰. De unge, der ikke går op til anden optagelsesprøve, har muligvis haft et ønske om at gemme deres sidste prøveforsøg til året efter for dermed at få et år mere til at forberede sig.

Blandt de elever, der møder op til den anden optagelsesprøve, er der 39 %, der består. Til den tredje afholdte optagelsesprøve er der 40 % af eleverne, der ikke møder op. 73 % af de unge, der møder op til prøven, består den tredje optagelsesprøve.

¹⁰ Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020, har de unge, der søger en treårig gymnasial uddannelse, to gange to forsøg til at bestå optagelsesprøve og -samtale.

4 Information og vejledning i forbindelse med optagelsesprøven

Rettidig og tilstrækkelig information samt vejledning spiller en væsentlig rolle for de unges oplevelse af optagelsesprøven og - samtalen samt af hele forløbet, der leder op til prøven. Ligeledes spiller information og vejledning en rolle i forhold til, hvilke forudsætninger de unge har for at klare sig igennem optagelsesprøven. Selvom alle de unge går til en centralt stillet optagelsesprøve, har de ikke alle samme udgangspunkt, fordi de er blevet mødt af forskellig vejledning og informationsniveau fra deres 10. klasse eller forberedende tilbud og fra den gymnasiale uddannelse, de har søgt ind på.

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvornår, hvordan og hvilken information de unge får op til optagelsesprøven¹¹.

Forløbet op til prøven

De unge skal søge om optagelse på en gymnasial uddannelse via optagelse.dk senest 1. marts. Her kan de prioritere op til fem uddannelsesønsker. Hvis de unge er vurderet ikke-uddannelsesparate, får de hjælp til ansøgningen af en vejleder. Hvis den unge er vurderet uddannelsesparat, ansøger den unge i samarbejde med en forælder. Unge, der ikke går i skole, bliver kontaktet af den kommunale ungeindsats, såfremt de ikke er beskæftiget med fx job. Unge, der er i job, må ansøge i samarbejde med en forælder.

Inden 1. maj får de unge besked om, at de har fået reserveret plads på et gymnasium. Pladsen er reserveret, indtil gymnasiet kan vurdere, om den unge kan optages på uddannelsen.

Hvis de unge ikke opfylder adgangskravene til en gymnasial uddannelse, bliver de indkaldt til en optagelsesprøve og -samtale.

Information om optagelsesprøven modtager de unge i et brev fra gymnasierne forud for, at de skal til optagelsesprøven. Brevet indeholder information om tid og sted for optagelsesprøven. Ligeledes indeholder det typisk informationer om, hvilke hjælpemidler de unge må medbringe til prøven, og om forberedelsesmuligheder.

¹¹ Data er blevet indsamlet inden justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft fra foråret 2020. Det betyder, at unge fra prøvefri 10. klasse, der søger en gymnasial uddannelse, også er omfattet af denne undersøgelse.

De gymnasiale institutioner har ansvaret for at indkalde til og afholde optagelsesprøven og den efterfølgende optagelsessamtale, men der er ikke placeret et ansvar i forhold til, hvilke aktører der har ansvaret for at vejlede de unge i forløbet op til optagelsesprøven.

Hvis de unge ikke består optagelsesprøven, eller hvis de vælger ikke at gøre brug af flere forsøg til optagelsesprøven, sendes deres ansøgning automatisk videre til det næste uddannelsesønske med andre adgangskrav på deres prioriterede liste. Hvis den unge ikke har andre uddannelsesønsker, eller hvis den unge udelukkende har søgt gymnasiale uddannelser, vil den unge blive kontaktet af en vejleder fra kommunen, der kan hjælpe den unge med at udarbejde en ny uddannelsesplan.

Justeringer af optagelsesreglerne

Optagelsesreglerne blev justeret efter afvikling af optagelsesprøverne i 2019. Det betyder, at de unge fremover kan gå til optagelsesprøve og -samtale på det gymnasium, hvor de har fået reserveret en plads.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet (2019a), Børne- og Undervisningsministeriet (2019d), Børne- og Undervisningsministeriet (2019e) & Uddannelsesguiden (2019).

Nogle unge oplever at få meget sen besked om, at de skal til optagelsesprøve

Der er forskel på, hvornår og hvordan de unge bliver opmærksomme på, at de skal til optagelsesprøve og -samtale for at blive optaget på en gymnasial uddannelse. Der er særligt væsentlig forskel på processen, når vi sammenligner unge fra 10. klasse på prøvefri fri- eller efterskole med unge fra 10. klasser, der afsluttes med folkeskolens prøver, og fra de forberedende tilbud¹². Unge fra prøvefri skoler er typisk blevet informeret om, at de skal til optagelsesprøven, væsentligt før de øvrige unge. Det betyder blandt andet, at de unge har haft forskellige muligheder for at vænne sig til tanken om at skulle til optagelsesprøve.

På de prøvefrie fri- og efterskoler er de unge typisk blevet informeret om, at de skal til optagelsesprøven, halvvejs inde i skoleåret ved et fællesmøde på skolen, hvor der har været mulighed for at stille opklarende spørgsmål. Det bliver tydeligt ud fra interviewene med de unge. Adgangskravene indebærer, at unge, der søger en gymnasial uddannelse i direkte forlængelse af 10. klasse, skal have modtaget undervisning i dansk, engelsk og matematik i 10. klasse samt have aflagt enten 9.- eller 10.-klasseprøver i disse. Derfor ved de prøvefrie skoler, at deres elever skal til optagelsesprøve, og de har således mulighed for at informere de unge i god tid. Dette billede understreges af en analyse af spørgeskemadata fra EVA's forløbsundersøgelse. Analysen viser, at 84 % af de indkaldte unge, der gik på efterskole i 10. klasse¹³, forventede, at de skulle til optagelsesprøve, da de i foråret 2019 besvarede spørgeskemaet. Til sammenligning forventede 50 % af de unge i ordinær 10. klasse, at de skulle til optagelsesprøve.

¹² De forberedende tilbud er fra august 2019 blevet slået sammen til Forberedende Grunduddannelse (FGU).

¹³ Den kvantitative analyse skelner ikke mellem prøvefrie efterskoler og efterskoler, der afsluttes med folkeskolens prøve.

Unge, der har gået i en 10. klasse, der afsluttes med folkeskolens prøver, er blevet informeret om, at de skulle til optagelsesprøve via et brev i deres e-boks. Tidspunktet, hvor disse unge har modtaget brevet om optagelsesprøven i deres e-boks, varierer. Af datoen i brevene fremgår det, at de unge har modtaget brevet mellem ti og tre dage forud for prøven. I interviewene kommenterer de unge på tidspunktet for brevet, og særligt unge, der ikke var forberedte på, at de skulle til optagelsesprøve, understreger, at de ville ønske, de havde fået informationen tidligere. Fx fortæller en af de unge piger:

Interviewer: Hvornår fik du brevet i e-boks?

Ung pige: 7. juni (...) Det kom faktisk som et chok. Det var lidt træls, synes jeg. Jeg fik brevet der syv dage inden, og jeg var slet ikke klar over det.

Interviewer: Kan du sætte lidt flere ord på, at det var lidt et chok?

Ung pige: Hvis de havde sagt det fx 10-15 dage inden, så havde det været fint nok, men det var bare sådan ud af det blå, så havde jeg bare fået en mail om, at jeg skulle til optagelsesprøve. Det var sådan lidt nederen.

Flere unge fra 10. klasse, der afsluttes med folkeskolens prøver, fortæller, at de har talt med deres forældre om indkaldelsesbrevet og deres tanker om optagelsesprøve. Andre unge fortæller, at de har talt med en lærer eller vejleder, der har været knyttet til deres 10. klasse eller det forberedende tilbud. Fælles for disse unge er, at de kun har talt med en vejleder, fordi de selv har bedt om en samtale hos vejlederen. Det er ikke alle de unge, der selv har kontaktet deres vejleder. Nogle har ikke kunnet nå det, som følge af det meget korte tidsfrist, mens andre unge ikke har haft overskud til at tage initiativ og opsøge vejlederen. Det betyder samlet set, at der er unge, der oplever, at de langt fra har fået den vejledning, de har haft brug for i forhold til optagelsesprøven.

Unge er i tvivl om, hvorfor de skal til optagelsesprøve, hvis det ikke fremgår tydeligt af brevet fra gymnasierne

De unge, der var til optagelsesprøven på de gymnasiale uddannelser, er en sammensat gruppe, og der er en række forskellige årsager til, hvorfor de var til optagelsesprøven. Nogle unge har gået i en prøvufri 10. klasse, nogle unge har ikke haft tysk i 9. klasse, nogle unge er vurderet ikke-uddannelsesparate, og sidst men ikke mindst er der en gruppe af unge, der deltog ved optagelsesprøven uden at kende den specifikke årsag til, hvorfor de ikke indfriele adgangskravene. Disse unge er ikke bekendt med, hvilke(t) krav de ikke har indfriet, og er stadig på interviewtidspunktet i august/september 2019 forvirrede over, hvorfor de skulle til optagelsesprøve.

Interviewer: Var det tydeligt for dig, hvorfor du skulle til optagelsesprøve?

Ung pige: Nej, det synes jeg ikke. For jeg havde snakket med min studievejleder på produktionskolen, og han sagde, at jeg ikke behøvede at gå til den optagelsesprøve, og så forsøgte vi at få fat i en studievejleder på gymnasiet, men det var lidt svært. Og til sidst var det sådan: 'det er bare sådan, det er'. Men det var mærkeligt. Så det var lidt uklart, om jeg skulle eller ikke skulle, men så skulle jeg så alligevel, så det var lidt mærkeligt.

De unges tvivl om årsagen til, at de skal til optagelsesprøve, kan bl.a. hænge sammen med de informationsbreve, de unge modtager fra de gymnasiale institutioner, når de bliver indkaldt til optagelsesprøve. Af brevene fra gymnasierne fremgår det, at der er forskellig praksis, når det kommer til at informere de unge om årsagen til, hvorfor de indkaldes til optagelsesprøven. Nogle gymnasier informerer eleverne om den specifikke årsag til, at de skal til optagelsesprøve, mens andre gymnasier blot oplister de generelle adgangskrav. Det er i disse tilfælde op til de unge selv at identificere,

hvilket eller hvilke krav de ikke opfylder. Eksempler fra de to typer af informationsbreve kan ses i boksen nedenfor.

Eksempler fra informationsbreve fra de gymnasiale institutioner, der beskriver årsagen til, at de unge skal til optagelsesprøve

Eksempel 1:

Da du kommer fra en prøvefri skole, kan vi først vurdere, om du kan optages på uddannelsen, når du har været til en optagelsesprøve og en optagelsessamtale.

Eksempel 2:

Du skal til optagelsesprøve og optagelsessamtale af en eller flere af følgende grunde:

- du kommer fra prøvefri skole,
- du kommer fra efterskole med en alternativ 9. eller 10. årgang, hvor der ikke aflægges prøve,
- du har ikke 2. fremmedsprog fra grundskolen,
- du har været fraværende ved de skriftlige eller en af de tidlige mundtlige prøver til folkeskolens afgangseksamen,
- du har søgt om optagelse for sent, eller
- du søger ikke om optagelse i direkte forlængelse af 9. eller 10. klasse.

Når man tager i betragtning, hvor komplekse og uigennemskuelige de nye adgangskrav er for såvel de unge som deres forældre, er det ikke overraskende, at nogle unge kan have svært ved oversætte en liste med generelle adgangskrav til en årsag til, hvorfor de skal til optagelsesprøve. Når de unge ikke informeres om den specifikke årsag til, at de skal til optagelsesprøve, forringes deres muligheder for at gøre indsigelser mod afgørelsen, fordi de ikke har mulighed for at identificere eventuelle fejl i årsagen til indkaldelsen.

De unge har ulige vilkår for at forberede sig til optagelsesprøven

Unge, der har gået i en prøvefri 10. klasse, bliver overordnet set klædt bedre på til at gå til og gennemføre optagelsesprøven til de gymnasiale uddannelser sammenlignet med unge, der har gået i en 10. klasse, der afsluttes med folkeskolens prøver.

Unge fra prøvefrie skoler informeres om optagelsesprøven i god tid forud for prøven ved et fællesmøde på skolen, hvor der ofte er mulighed for at stille opklarende spørgsmål. Nogle unge fortæller endda, at skolerne har dedikeret flere dage og i nogle tilfælde uger til at genopfriske fag, så de unge er rustet til optagelsesprøven. Desuden fortæller de interviewede unge fra de prøvefrie skoler, at de er blevet introduceret til de vejledende opgavesæt på Børne- og Undervisningsministeriets

hjemmeside af skolerne, ligesom skolerne også har afsat undervisningstid til, at de unge gennemfører de vejledende opgavesæt.

De unge, der går i en 10. klasse, der afsluttes med folkeskolens prøver, er i højere grad overladt til sig selv. Som beskrevet i det ovenstående afsnit, informeres nogle unge om optagelsesprøven gennem et brev i deres e-boks kort tid før selve optagelsesprøven, og kun de unge, der selv tager initiativ til det, taler med en vejleder eller lærer om optagelsesprøven. Disse unge efterspørger, at skolerne tager større ansvar og afholder informationsaftener eller samtaler, hvor årsagen til prøven og forløbet op til prøven gennemgås. Mere konkret peger en af de unge fx på, at hun har savnet information om ministeriets vejledende opgavesæt:

Interviewer: Hvad med skolen, din 10. klasse, har de hjulpet dig med at forberede dig til prøven?

Ung pige: Nej, overhovedet ikke.

Interviewer: Var der et eller andet, du godt kunne tænke dig, at de havde gjort?

Ung pige: Måske hjælpe mig med, hvis de havde en ide om, hvilke opgaver der kunne komme. Måske de godt kunne hjælpe mig med det (...) Det der med, at de forklarer, at der er nogle prøver, man kan lave for at blive mere klar.

Selvom brevet fra gymnasierne beskriver muligheden for at forberede sig til prøven, fortæller den unge, at hun ikke var opmærksom på eksistensen af det vejledende opgavesæt. Brevet fra gymnasierne indeholder ofte mange informationer, de unge skal forholde sig til, hvilket gør det svært for dem at huske alle informationerne.

Unge fra 10. klasser, der afsluttes med folkeskolens prøver, har således i langt højere grad selv ansvaret for at forberede sig til optagelsesprøven. Disse unge forbereder sig på forskellig vis. Nogle unge forbereder sig ved at gennemgå det vejledende opgavesæt på ministeriets hjemmeside og ved at læse op på de fag, de har sværest ved. Andre unge forbereder sig meget lidt eller slet ikke. De kan have dårlig mulighed for at forberede sig, fordi de ikke kender til ministeriets vejledende opgavesæt, jf. eksemplet ovenfor, eller fordi de først er blevet indkaldt til prøven tre dage før, prøven afholdes. En tredje gruppe af unge vurderer, at de er forberedte til optagelsesprøven, fordi de lige har været igennem folkeskolens prøver, og de forbereder sig derfor ikke yderligere. En sidste gruppe af unge fortæller om den nervøsitet, de er blevet ramt af som følge af indkaldelsen til prøven, og beskriver i den forbindelse, hvordan nervøsiteten har været et bånd for deres forberedelse. Fx fortæller en ung pige:

Ung pige: Vi fik et link, så vi kunne få en ide om, hvordan prøverne så ud. Men jeg tænkte, okay, hvis jeg kigger igennem, så vil jeg blive endnu mere forvirret og nervøs, hvis jeg ikke kan finde ud af det. Så jeg tænkte, jeg klarer det og så skal det nok gå, jeg prøvede at bakke mig selv op.

Interviewer: Hvordan kan det være, at du tænkte, at du ikke skulle ind på linket?

Ung pige: Fordi jeg tænkte, at jeg ville blive mere nervøs. Det er fordi, jeg har altid haft svært ved matematik, så tænkte jeg, okay, hvis jeg ser matematikopgaven, så vil jeg blive endnu mere nervøs og gå mere i panik.

Den unge pige peger efterfølgende på, at hun savnede hjælp og vejledning fra sin skole til at håndtere situationen. Samlet kan vi konkludere, at der er en tendens til, at unge fra prøvfri 10. klasse er bedre informeret om og forberedt på optagelsesprøven sammenlignet med unge fra 10. klasser, der afsluttes med folkeskolens prøver. Disse unge savner rettidig og grundig information, forberedelse og vejledning.

Desuden fortæller flere unge på tværs af de forskellige typer af 10. klasse, at de ikke har følt sig tilstrækkeligt informeret om, hvilke hjælpemidler de måtte medbringe til optagelsesprøven. De unge

understreger, at de taler med deres venner om optagelsesprøven, og hvilke hjælpemidler der er tilladte, og de peger i den forbindelse på, at det har skabt stor forvirring, at brevene fra de forskellige gymnasier ikke har været enslydende i forhold til listen med tilladte hjælpemidler ved optagelsesprøven.

Information om optagelsessamtalens form opleves som mangelfuld

Efter de unge har været til optagelsesprøve, bliver de indkaldt til en optagelsessamtale på samme gymnasium, som de har været til optagelsesprøve. De unge oplever ikke, at de er blevet informeret fyldestgørende om formen på og indholdet af optagelsessamtalen. Det er problematisk, fordi det skaber forvirring blandt de unge i forhold til, hvordan de skal forberede sig til samtalen, ligesom det skaber uklarhed om, hvilke vurderingskriterier der ligger til grund for, om man kommer ind på den ønskede gymnasiale uddannelse:

Interviewer: Hvad havde du forventet af optagelsessamtalen?

Ung dreng: Jeg havde nok forventet, at det havde været lidt mere en samtale om, hvorfor jeg havde valgt at gå på gymnasiet eller havde søgt ind, og hvad jeg egentlig godt kunne tænke mig senere hen, og hvad havde jeg lavet før. Ja, lidt mere om, hvem er jeg. Jeg havde fået indtrykket af, at hvis man ikke klarede sig så godt til optagelsesprøven, så kunne man til optagelsessamtalen hæve sig nok til, at man kunne komme ind på gymnasiet. Hvilket jeg i sidste øjeblik finder ud af, det kan man ikke, sådan fungerede det ikke. Så tænkte jeg jo 'shit'.

Flere af de unge beskriver, at de har fået det indtryk, at både optagelsesprøven og optagelsessamtalen ligger til grund for vurderingen af, om de bliver optaget på gymnasium eller hf. Samme information fremgår på ug.dk. Her står der, at en bestået optagelsesprøve ikke i sig selv er nok til at blive optaget, og at optagelsessamtalen både tager udgangspunkt i resultatet af optagelsesprøven, resultatet af den seneste uddannelsesparathedsvurdering og den unges studievalgportfolio (Uddannelsesguiden, 2019).

På trods af ovenstående beskriver de unge meget forskellig praksis i forhold til, hvordan optagelsessamtalen er foregået. Nogle de unge er mødt fysisk op på gymnasiet for at deltage i optagelsessamtalen. Andre unge fortæller, at optagelsessamtalen er foregået telefonisk. For nogle unge er telefonopkaldet på gymnasiets initiativ, mens andre unge selv har taget initiativ til, at samtalen foregår over telefonen. Flere af de unge fortæller, at de oplevede optagelsessamtalen som "næsten ikke-eksisterende". De unge fortæller fx, at optagelsessamtalen kun varer 3-5 minutter og blot er et svar på, om de er kommet ind eller ej. Der er dog også en gruppe af unge, der fortæller, at de er blevet bedt om at redegøre for matematiske formler eller berette om sig selv og deres begrundelse for at vælge gymnasiet. Disse unge har en oplevelse af, at optagelsessamtalen tæller med i den endelige bedømmelse.

Den forskellige praksis i forhold til optagelsessamtalen kan skyldes de unges forskellige faglige niveau, og i den sammenhæng er forskellig praksis selvfølgelig hensigtsmæssig. Men vi kan samtidig konkludere, at de unge mangler mere information om, hvordan optagelsessamtalen foregår, og om optagelsessamtalen indgår som vurderingsgrundlag for deres optagelse eller ej.

5 De unges oplevelse af optagelsesprøven

Valget af ungdomsuddannelse er et stort valg, og de unge oplever det som retningsgivende for resten af deres liv. Af samme årsag er nogle unge pressede af at skulle til optagelsesprøve og -samtale, fordi det er afgørende for, om de kan komme ind på en gymnasial uddannelse eller ej.

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvordan de unge oplever optagelsesprøven, og hvilke praktiske rammer omkring optagelsesprøven der er vigtige for de unge.

Optagelsesprøven

Optagelsesprøven til de gymnasiale uddannelser er en centralt stillet skriftlig prøve i fagene dansk, engelsk, matematik og fysik/kemi. Prøven varer fire timer. Alle hjælpemidler er tilladte til prøven, men prøvedeltagerne må ikke gå på internettet under prøven.

Prøven afholdes tre gange i henholdsvis juni og august¹⁴. Ansøgere til de treårige gymnasiale uddannelser havde i 2019 mulighed for at deltage i maks. to prøver. Fra foråret 2020 har ansøgere mulighed for at deltage i maks. fire prøver, to per år.

Kriterierne for at bestå optagelsesprøven blev ændret under afvikling af optagelsesprøverne i år 2019. Det betyder, at der ikke kræves et maksimum antal point i hvert af de fire fag, der indgår i optagelsesprøven. I stedet er det det samlede opnåede pointtal, der afgør, om prøven er bestået. Denne ændring trådte i kraft 1. august 2019, men gjaldt for alle tre optagelsesprøver i 2019 og fremover.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet (2019a) & Uddannelsesguiden (2019)

¹⁴ I aftaleteksten om justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft i foråret 2020, har gymnasieforligskredsen bebudet, at tidspunkterne for afholdelse af optagelsesprøven vil blive justeret.

Optagelsesprøven er en høj-risikoprøve, og sådan opleves den også af de unge

Optagelsesprøven til de gymnasiale uddannelser kan betegnes som en høj-risikoprøve (engelsk: high-stake-test)¹⁵, fordi den har afgørende betydning for, om de unge kommer ind på deres ønskede ungdomsuddannelse. Ved optageprocessen i 2019 indebar den høje risiko, at de unge kun havde to prøveforsøg i alt til at komme ind på en treårig gymnasial uddannelse. Det betød, at de unge gik til prøven med en bevidsthed om, at de, hvis de dumpede to prøveforsøg, ville være udelukket fra at komme ind på en gymnasial uddannelse¹⁶. Desuden afgøres de unges præstation til optagelsesprøven ud fra en enkelt prøve på en enkelt dag. Dette er væsentligt anderledes end tilgangen ved fx folkeskolens afgangsprøve, der er baseret på de unges præstationer i en lang række prøver over længere tid.

Fra EVA's rapport *Unge oplevelse af uddannelsesvalg og vejledning i 9. klasse* ved vi, at unge oplever valget af ungdomsuddannelse som et valg, der har afgørende betydning for resten af deres liv. Dette kan være med til at forklare, hvorfor en bred gruppe af de interviewede unge oplever, at optagelsesprøven kan have store konsekvenser for deres liv:

Interviewer: Hvordan havde du det med at få at vide, at du skulle til optagelsesprøve for at kunne komme på gymnasiet?

Ung pige: Det føles lidt som en form for en mavepuster, fordi man går og tror, at det skal jo nok gå, men så som man kommer tættere på, bliver man ligesom mere og mere nervøs for det. Hvad nu, hvis man har en dårlig dag og ikke kan det naturfag, de har? Så kommer jeg ikke ind. Eller hvis jeg nu ikke forstår de ord, de skriver på engelsk (...)

Interviewer: Hvordan kan det være, at det føles som en mavepuster?

Ung pige: Jeg ved det ikke, det er lidt ligesom at skulle til noget, hvor man inderst godt ved, det skal nok gå, men man er alligevel bange for det, fordi konsekvensen, hvis det ikke går, er ret stor.

Flere af de unge fortæller om den nervøsitet og det pres, de har følt frem mod prøven. Selv de unge, der har en grundlæggende tro på, at de sagtens kan klare prøven, fortæller, at de har svært ved at slippe tanken om, hvad der skal ske med dem, hvis de dumper prøven. Når en enkeltstående prøve har så stor betydning for de unges fremtid, genererer den også stor nervøsitet hos de unge. Det afspejler sig i interviewene, hvor de unge giver udtryk for: 1) at de er nervøse for, at de ikke kommer ind, og 2) at de er bange for, hvad der kommer til at ske med deres fremtid. En af de unge sætter ord på, at denne nervøsitet bunder i en frygt for, at en "dårlig dag" til optagelsesprøven kan betyde "et dårligt liv".

I datamaterialet er der også eksempler på unge, der ikke er nervøse op til prøven. Disse unge er karakteriseret ved enten at have en tro på, at de sagtens kan bestå prøven, eller at være meget afslappede i forhold til at komme ind på en gymnasial uddannelse.

¹⁵ En prøve defineres som "høj-risiko", når den har alvorlige konsekvenser for prøvetageren (Marchant, 2004).

¹⁶ Forligskredsen blev i november 2019 enige om at hæve antallet af forsøg til optagelsesprøven for ansøgere til treårige gymnasiale uddannelser fra to til fire forsøg. De unge kan dog maksimalt bruge to forsøg om året. Denne justering ændrer ikke ved, at de unge, hvis de ikke består ved de to forsøg, er nødsaget til at ændre ungdomsuddannelsesplaner eller vente et år, indtil de har mulighed for at prøve igen.

Optagelsesprøven opleves som meningsløs af flere unge

Selvom nogle unge tager lettere på optagelsesprøven end andre, betyder det ikke, at de pågældende unge nødvendigvis kan finde mening med prøven. Flere unge fra prøvefri 10. klasse fortæller, at de synes, at det er meningsløst og spild af ressourcer, at de skal til optagelsesprøve, når de har et adgangsgivende snit fra 9. klasse. En af de unge fra de prøvfrie 10. klasser fortæller her, hvordan han havde det med at skulle til optagelsesprøve:

I første øjeblik var jeg nok lidt sur, for at være helt ærlig. Det synes jeg, undskyld udtrykket, var at pisse mig op og ned ad ryggen. Fordi jeg er ordblind, så bruger jeg næsten dobbelt så lang tid på nogle af de ting, som andre gør. Så synes jeg da, at det var mega træls, at jeg skulle til en prøve, selvom jeg havde knoklet for at få en god eksamen i 9. klasse.

Citatet her viser den store frustration, som den unge føler over, at han skal til optagelsesprøve på trods af, at han har knoklet for sine resultater i 9. klasse. Flere af de andre unge fra prøvefri 10. klasse, der har adgangsgivende eksamener fra 9. klasse, fortæller tilsvarende, at de føler, at deres arbejdsindsats i 9. klasse virker meningsløs, når de skal til optagelsesprøve for at komme på gymnasiet. Nogle af de unge fortæller, at de havde valgt den prøvefri efterskole, fordi de havde fået gode resultater i 9. klasse, og 10. klasse skulle for dem være et år uden bekymringer om karakterer og prøver, hvor de i stedet skulle have fokus på egen udvikling. Disse unge var derfor meget frustrerede, da de fandt ud af, at de skulle til en optagelsesprøve, der afgjorde, om de kunne komme på gymnasiet eller ej. Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft i foråret 2020, er gyldigheden af de unges resultater fra 9. og 10. klasse blevet forlænget. Det betyder blandt andet, at unge fra prøvfrie 10. klasser ikke skal til optagelsesprøve og -samtale, hvis de opnår retskrav til de gymnasiale uddannelser med deres resultater fra 9. klasse.

De praktiske rammer omkring prøven er vigtige for de unge

De unge har haft forskellige oplevelser med de praktiske foranstaltninger i forbindelse med prøven, men det er generelt vigtigt for de unge, at de praktiske rammer omkring prøven fungerer. De unge peger særligt på tre forhold, når de beskriver de praktiske forhold omkring prøven: 1) velinformeret personale, der introducerer dem til prøven, 2) muligheden for at forlade prøvelokalet, når de har færdiggjort prøven, 3) frustration i forhold til lang rejsetid i forbindelse med optagelsesprøve og -samtale.

1. De unge, der er tilfredse med de praktiske foranstaltninger omkring prøven, fremhæver, at det fungerede godt, at it-hjælpere og velinformeret personale var til stede under prøven for at sikre internetadgang, afklare spørgsmål og garantere, at alle prøvedeltagere kom godt fra start. En af de unge fortæller, at hun havde en god oplevelse ved prøven, fordi en pædagogisk vejleder på gymnasiet inden prøvens start beroligede alle prøvedeltagere og gav gode råd til at tilgå prøven. Eksempelvis vejledte han de unge til at bruge ca. en time på hvert fags del.
2. Der er generel enighed blandt de interviewede unge om, at fire timer til optagelsesprøven er rigelig tid i forhold til at besvare alle spørgsmål. De unge fortæller om forskellig praksis på gymnasierne i forhold til, om de skal blive til optagelsesprøven alle fire timer eller har lov til at gå, når de har færdiggjort prøven. De unge ser gerne, at der er mulighed for at forlade prøvelokalet, når de har færdiggjort prøven, frem for at de skal vente alle fire timer, før de må gå.

3. Unge, der gik i en 10. klasse langt væk fra deres søgte gymnasium, var frustrerede over, at de var nødsaget til at rejse langt for at kunne deltage i optagelsesprøven og - samtalen. Flere af de unge, der gik i 10. klasse på en efterskole, fremhævede, at det var upraktisk at skulle køre frem og tilbage mellem efterskole og gymnasium. Nogle af de unge fortæller, at de fik mulighed for at tage optagelsessamtalen over telefonen i stedet for at møde op fysisk på gymnasiet. Det er især unge på efterskoler, der har ønsket en telefonsamtale, da de potentielt har haft lang transporttid til gymnasiet.

6 De unges overvejelser og planændringer som følge af optagelsesprøven

De nye adgangskrav til de gymnasiale uddannelser påvirker i varierende grad de unges tanker og handlinger i forhold til at vælge uddannelse og jobs. Mens nogle unge end ikke overvejer at ændre planer, sætter optagelsesprøven gang i overvejelser af alternativer og ændringer af planer hos andre. Flere af disse unge kommer dog ikke langt, når de overvejer alternativer, da de allerede har haft disse overvejelser før og tidligere er kommet frem til, at en gymnasial uddannelse er den rette uddannelse for dem. En gruppe af unge er nødsaget til at ændre planer som følge af udfaldet af optagelsesprøven. Dette håndterer de typisk ved at vente endnu et år, før de påbegynder en ungdomsuddannelse.

Med baggrund i de kvalitative interviews kan der identificeres tre grupper af unge, når vi ser på, hvordan de nye adgangskrav og optagelsesprøven påvirker deres tanker om valg af ungdomsuddannelse: 1) unge, der er målrettede i forhold til at blive optaget på en gymnasial uddannelse, 2) unge, der bliver i tvivl om, hvorvidt deres plan om en gymnasial uddannelse er realistisk, og 3) unge, der er nødsaget til at skifte kurs.

De interviewede unge, der danner baggrund for de tre grupperinger, har været omfattet af de adgangskrav, som blev aftalt med Aftale om styrkede gymnasiale uddannelser, og som første gang blev anvendt ved optagelsesprocessen til skoleåret 2019/20. Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft i foråret 2020, vil forudsætningerne være ændrede for kommende ansøgere. Resultatet af denne undersøgelse viser, at ændringer af adgangskrav og optagelsesprocesser foretaget fra politisk hold påvirker unges tanker og handlinger i forhold til ungdomsuddannelse.

De målrettede unge overvejer ikke alternativer på trods af, at de indkaldes til optagelsesprøven

En gruppe af unge overvejer ikke alternativer til en gymnasial uddannelse på trods af, at de er blevet indkaldt til optagelsesprøve og -samtale. Det er typisk unge, der er målrettede i forhold til at starte på en gymnasial uddannelse, og som ikke tidligere i deres valgproces har overvejet alternativer til en gymnasial uddannelse. De unge fortæller, at de har taget deres endelige beslutning i marts, da de udfyldte deres uddannelsesønsker på optagelse.dk, og at de ikke ser nogen grund til at ændre på den plan. Disse unge er kendetegnet ved, at de ikke er bekymrede for, om de klarer optagelsesprøven eller ej. Derfor får optagelsesprøven dem heller ikke til at overveje andre uddannelser. Nærmere ser de optagelsesprøven og -samtalen som et overflødigt og forstyrrende element på deres vej fra grundskole til ungdomsuddannelse.

De tvivlrådige unge overvejer alternativer som følge af optagelsesprøven, men finder ingen løsning

Nogle unge fortæller, at optagelsesprøven har gjort dem usikre på deres plan om en gymnasial uddannelse. De unge tvivler ikke på, at en gymnasial uddannelse er den rette uddannelse for dem, i stedet tvivler de på deres evne til at klare sig godt i optagelsesprøven. Disse unge overvejer derfor alternativer til en gymnasial uddannelse som følge af optagelsesprøven. Nogle unge gentænker deres uddannelsesplan, så snart de er klar over, at de skal til optagelsesprøve, mens andre unge begynder at overveje alternativer, efter de har været til optagelsesprøven, hvis de har en oplevelse af, at de har klaret sig dårligt. De unges overvejelser kredser om forskellige erhvervsuddannelser, den forberedende grunduddannelse, og om helt at droppe en ungdomsuddannelse for nu for i stedet at få et arbejde:

Da jeg fik at vide, at jeg skulle til optagelsesprøve, blev jeg meget bange eller nervøs, fordi jeg jo rigtig gerne ville på gymnasiet. Så var jeg sådan 'hvad hvis nu jeg ikke kommer ind? Hvad skal jeg så?', så tænkte jeg lidt på at blive ved med at gå på produktionsskole, men det gad jeg ikke rigtig. Så jeg syntes, det var lidt svært. Jeg tænkte også på erhvervsuddannelserne, men der var ikke rigtigt nogen, der passede til mig, overhovedet. Jeg er ikke særlig klog med hænderne, og jeg har ikke rigtig lyst til at lave det der meget hårde arbejde, jeg er hypermobil, så jeg vil hurtigt blive slidt ned. Og så kan jeg godt lide at gå i skole, jeg kan godt lide alt det faglige.

De unge kommer typisk ingen vegne med deres overvejelser, fordi de allerede har haft de samme overvejelser, før de tog deres endelige valg af ungdomsuddannelse. Sidst de havde disse overvejelser, kom de frem til, at fx en erhvervsuddannelse ikke passer til dem og det, de gerne vil beskæftige sig med i fremtiden. Samme resultat kommer de unge typisk frem til endnu engang, efter at optagelsesprøven på ny har sat skub i deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse. Det efterlader de unge nervøse for, at de ikke kan komme ind på en gymnasial uddannelse, mens de samtidig har svært ved at se, hvad alternativet skal være. Nogle af de unge består optagelsesprøven. Andre består den ikke, og de bliver derfor nødt til at finde et alternativ. Disse tilfælde ser vi nærmere på i nedenstående afsnit.

Nogle unge er nødsaget til at skifte kurs som følge af udfaldet af optagelsesprøven

Den sidste gruppe rummer de unge, der ikke blot overvejer alternativer, men er nødsaget til at ændre planer som følge af adgangskravene. Når de unge ændrer deres uddannelsesplaner, er det typisk efter, de har været til den første optagelsesprøve og ikke er bestået. De interviewede unge, der endte med at ændre planer, brugte typisk ikke deres andet forsøg på optagelsesprøven. Dette stemmer overens med den kvantitative analyse, der viser, at 80 % af de unge, der indkaldes til den anden optagelsesprøve, fordi de ikke bestod den første optagelsesprøve, ikke møder op til den anden optagelsesprøve.

De interviewede unge fortæller, at de vælger at skifte kurs efter første optagelsesprøve, enten når de har fået besked om resultatet fra gymnasiet, eller hvis de har en oplevelse af, at det er gået dårligt til optagelsesprøven. Således er der unge, der ikke kender svaret på deres optagelsesprøve, simpelthen fordi de er bange for resultatet og den nederlagsfølelse, der potentielt følger i kølvandet på resultatet. Undersøgelsen viser, at forældre spiller en stor rolle for de unge, der har været til optagelsesprøve, og særligt for de unge, der er meget nervøse op til optagelsesprøven, eller som ikke består optagelsesprøven. De interviewede unge fortæller, at det typisk er sammen med deres

forældre, at de unge planlægger, hvilken vej de skal gå, nu de ikke kan påbegynde en gymnasial uddannelse. Samtidig kommenterer de unge på, at optagelsesprøverne ligger meget sent, hvilket giver dem kort tid til at sadle om i forhold til ungdomsuddannelse. Det betyder blandt andet, at kun en af de interviewede unge, der ikke bestod den første optagelsesprøve, vælger at starte på en anden ungdomsuddannelse. Resten vælger at arbejde i et år eller at tage et år på den forberedende grunduddannelse. De fleste af de interviewede unge, der ikke består, vælger således en løsning, hvor de udskyder påbegyndelsen af en ungdomsuddannelse med endnu et år.

Adgangskravene kan spænde ben for alternative undervisningsformer

Adgangskravene påvirker også de unges valgprocesser på anden vis. Fx beskriver nogle unge, at de ikke er sikre på, at de havde valgt en prøvfri 10. klasse, hvis de havde vidst, at de skulle til en optagelsesprøve til de gymnasiale uddannelser som følge heraf. I samme regi fortæller en af de unge, at hendes efterskole nu har lukket deres prøvfrie linje i 10. klasse på grund af de nye adgangskrav. Således kan der altså identificeres tendenser i data, der peger på, at de nye adgangskrav, der blandt andet specificerer, at unge fra 10. klasse på prøvfrie fri- og efterskoler skal til en centralt stillet optagelsesprøve, kan være med til at spænde ben for, at unge vælger alternative undervisningsformer i 10. klasse. Med justeringerne af optagelsesreglerne, der træder i kraft i foråret 2020, er gyldigheden af de unges resultater fra 9. og 10. klasse blevet forlænget. Det betyder blandt andet, at unge fra prøvfrie 10. klasser ikke skal til optagelsesprøve og -samtale, hvis de opnår retskrav til de gymnasiale uddannelser med deres resultater fra 9. klasse.

Appendiks A – Litteraturliste

EVA. (2019): *Unge valg i 9. klasse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2018): *Unge oplevelse af uddannelsesvalg og vejledning i 9. klasse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Marchant. (2004): What is at stake with high stakes testing? *The Ohio Journal of Science*, 104, (2), 2-7.

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2019a). *Adgangsforudsætninger til uddannelserne til studentereksamen*. Lokaliseret 30. september 2019 på: <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/adgang-og-optagelse/adgang/adgang-til-uddannelserne-til-studentereksamen>

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2019b). *Adgangsforudsætninger til uddannelserne til hf-eksamen*. Lokaliseret 04. december 2019 på: <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/adgang-og-optagelse/adgang/adgang-til-uddannelsen-til-hf-eksamen>

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2019c). *Aftaletekst om justering af optagelsesregler til de gymnasiale uddannelser*. Lokaliseret 4. november 2019 på: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2019/nov/191104-politisk-aftale-om-justeringer-af-optagelsesreglerne-til-de-gymnasiale-uddannelser>

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2019d). *Optagelse*. Lokaliseret 30. september 2019 på: <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/adgang-og-optagelse/optagelse>

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2019e). *Bekendtgørelse om optagelse på de gymnasiale uddannelser og om kapacitetsfastsættelse på institutioner for almen gymnasiale uddannelser*. BEK nr. af 13.12.2019. Lokaliseret 6. november 2019 på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205906#id83a30bc6-a1c0-46b3-b3eb-3d5e113a8fd2>

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM). (2016). *Aftalen om styrkede gymnasiale uddannelser*. Lokaliseret 29. september 2019 på: <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/gymnasieaftalen/implementering>

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). (2019): *Evalueringsrapport om implementering af nye adgangskrav og optagelsesproces til de gymnasiale uddannelser i 2019*. Lokaliseret 25. september 2019 på: <https://www.uvm.dk/publikationer/2019/190918-evaluering-af-implementering-af-nye-adgangskrav-og-optagelsesproces-gym-uddannelser-i-2019>

UddannelsesGuiden. (2019). *Optagelsesprøve til de gymnasiale uddannelser*. Lokaliseret 30. september 2019 på: <https://www.ug.dk/6til10klasse/optagelsesproeve-til-de-gymnasiale-uddannelser>

Synet på optagelsesprocessen til de gymnasiale uddannelser blandt unge fra 10. klasse

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Thomas Søndergaard

ISBN (www) 978-87-7182-362-2

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk